

Fakereskedelem a Marosfolyamon és mentén, meg a marosmenti erdőségek Aradtól Erdélyország határáig.

A Marosfolyam fakereskedelmét kívánom eme lapok tisztelt olvasóival megismertetni, a mennyire az gyöngye erőmtől, de annál őszintébb akaratomtól kitelik.

Sokkal érdekesebb az, mintsem hogy azt továbbra is hallgatag mellőzni szabad lenne, és igen csodálandó, miszerint annak ecsetelése, a mennyire az erdészeti irodalmat ismerem, nálamnál oly szakavatottabb egyének tollából már rég színre nem hozatott, kik magukat a Maros vidék lakóinak nevezni szeretik, és évek óta hivatvák, e vidék erdőterményeinek korszerű elértékesítését a lehető legnagyobb lendületre emelni.

A Marosfolyam fakereskedelmének kezdete a 20-as évekre tehető és bölcsőjét a gyergyó-vidéki egykori ősrendeteg túlevelű erdőségek képezék. Ezen erdőségek királyi adomány útján jutottak a székelyek birtokába és maiglan is, kevés kivétellel, községi tulajdonokat képeznek. Eme királyi adománynak eredeti célja pedig abban állott, hogy a bérczes és ugyis szegény talaju Gyergyó-vidékre utalt és az ország határát védő székelyek marha-állományainak kellő legelőt nyujtsanak, és még csak néhány évtized előtt sem lévén semmi értéke erdeiknek, irtották derűre-borura az ősrendetegeket, csakhogy elegendő legelőre szert tehessenek.

De mindennek megjön a maga ideje, és így a fának értéke is lassanként mindinkább emelkedni kezdett.

Ezt mihamar észrevették, főleg a furfangos vállalkozó szellemű örmények, és ime kezdetét vette a Marosfolyam fake-reskedelme.

A vállalkozó örmények ugyanis a székelyektől, kik még akkoriban erdeikben szabadon gazdálkodhattak, a Marospartra

kiszállított és tutajokban kötött szálfákat csekély áron megvették, és azokat a Maroson egész Makóig elszállítva, áruba bocsátották.

A makói piacon az erdélyi épületfa és szelvényáru már kezdetben úgy minőségre nézve, mint előnyösebb ára folytán mindinkább keresettebb lón és benne a Tiszán leusztatott máramarosi fenyőszálak csakhamar veszélyes versenytársra akadtak.

A jó hír épen úgy, mint a rossz, mihamar szárnyra kel, és így történt, hogy az erdélyi a máramarosi épületfát hátérbe szorítván, természetes következése az lett, hogy a gergyó-vidéki erdőségek az örmény, későbbben pedig a szász nemzetbeli fakereskedők által évről-évre hatványosan igénybe vétettek, úgy annyira, hogy azokra a rohamos végelpusztulástól megmentendő, némi kihasználási rendszernek behozatala vált szükségessé.

Ez abban állott, és jelenleg is érvényes, hogy a községi erdőkből minden egyes telekbirtok után a birtoktulajdonos évenként két tábla, vagyis két negyed tutajt kiszállíthatott és azt elértékesíthette.

A bérczes hegyekből azonban a vastagabb méretű épületfákat vonó marhákkal és más egyéb eszközökkel a mellékvölgyi patakokra leszállítani egyrészt nagyon bajos lett volna, sőt azoknak a mellékpatakokon, de még a Maros folyamán történendő leusztatása sem lett volna könnyen kivihető, mint másrészt a kereslet is inkább a vékonyabb méretű épületfákra irányulván, azon legszebb növekvésű szálfák lettek a fejsze áldozatai, a melyekből 10—14 darab szálát egybekötve, 2 öl széles és 7—10 öl hosszú tutajokat lehetett összetákolni. A meddig ily méretű fák találhatóak voltak, addig a vastagabb méretűek meg lettek kimélve, de minekutána ezek évről-évre gyérülni kezdettek, fejsze alá kerültek a vastagabbak is, a melyekből azonban csakis azon részek lettek kihasználva, a

mennyire azok a célnak, a fakereskedelem kívánalmának leginkább megfeleltek; a ledöntött fáknak pedig többi, mintegy kétharmadát kitevő része, mint nem használható, az elkorhadásnak kitéve, a helyszínén hagyatott.

Az erdélyi szálfák jó hire mindinkább szilárdabbá vált, és ezzel a fakereskedés jelentősége is egyen arányban haladott, oly módon, hogy a gyergyó-vidéki erdőségekből az ötvenes években évenként átlagosan 3.000 tutajtábla ($\frac{1}{4}$ tutaj) szállított le a Maros-folyamon a magyar alföldre, és a Tiszán, Dunán le egész Turn-Severinig. Hogy ha pedig a tutajtáblákat átlagosan csak 8 szállal vesszük is, kiderül, miszerint a gyergyói erdők évenként legalább 24.000 szálfa kihasználással lettek igénybevéve. Az ily módoni vágási tért nem ismerő rendetlen kiszállalási, vagyis jobban mondva fakóstolgatás útján való gazdálkodási módnak jó eredménye természetesen nem lehetett. A gyönyörű több százezer holdakra menő gyergyó-vidéki tülevelü szálerdőségek gyérülni kezdettek.

A fakereskedelem úgy mennyiségre, mint minőségére nézve az ötvenes években, a mennyire elérte fénypontját, az 1863-ik évtől kezdve annál rohamosabban hanyatlott alá; még pedig annyira, hogy jelenleg a gyergyóiak a legkedvezőbb körülmények között és a legnagyobb erőmegfeszítés mellett sem képesek 1000 darab tutajtáblánál többet a kereskedésnek átszolgáltatni, és ezek is ki nem elégitő méretűek, s selejtességük folytán a kívánalomnak meg nem felelhetvén, csakis gyér keresletnek örvendhetnek, és semmi jelentőséggel nem bírnak.

A felületes intézkedés, hanyag kezelési mód, meg nem felelő erdőtörvény, hogy a vandalismusnak gátat vethetett volna; tudatlanság, közönyösség a jövő iránt, tönkre tevék e vidék milliókat érő erdőkincsét, tönkre van téve e vidék népének a természetadta adomány által örök időre biztosított vagyoni jóléte is.

Az egykori szép szálerdőségtől fedett bérczek legnagyobb része ma már kecske- és marhanyájaktól lerágott bozótos, csepőtés, silány legelőt nyújtanak és hirmondókul a Maros völgy felé hajló részeken csak azon szálás területek maradtak meg még érintetlenül, melyeknek szerencséül jutott az, hogy: „h o z z á f é r h e t l e n e k“.

A bérczek tuloldalu lejtőin azonban a fakereskedelem Moldvaországgal a Bisztra folyón még maiglan is élénknek mondható, és Piatra fapiacza még jelenleg is szép üzletnek örvend.

A mint a gyergyó-vidéki erdőségek fakereskedelme végleg hanyatlásnak indult, jelentőségüknél fogva annál inkább előtérbe léptek a havas-vidéki fenyvesek.

Ezen erdőségek a Bánffy, Kemény, Rhéday, Jeszenszky, Lázár és más több kisebb-nagyobb birtoku családok tulajdonát képezik, és a melyekben a volt jobbágyok faizási szolgálommal éltek.

Határukban foglalják :

Toplicza, Göde, Mesterháza, Illva, Palota, Andrenyásza, Ratosnya, Zsizsa, Galonya és Deda román ajku községeket.

Habár ezen erdőségek, midőn még a gyergyó-vidéki fakereskedelem a legszebb virágzásnak örvendett, a faüzérkedők által némileg már igénybe is vétettek; de részint bonyolódott jogi viszonyok, részint pedig azon körülmény folytán, hogy faterménye a Gyergyó-vidék jó hirre kapott erdőterményeivel szemben a versenyt meg nem állhatván, valódi jelentőségre csakis akkoron vergődhetett, midőn az előbbi árkeresletnek többé helyt nem állhatott, és a midőn a földesurak volt jobbágyaikat egyezség útján végleg kielégítvén, az erdők elkülönítették és tulajdonukban szabad kézzel mozoghattak.

Kivételt szenved ugyan e részben a zalárdi erdőség, melyre több helység jogigényt tartván, annak kihasználása addig is, míg a folyamatban álló urbéri per végleg el nem döntetik, bíróilag betiltatott.

A községi erdők, mitsem gondolva azok jövőjével, annál kevésbé törődve azoknak okszerű évi kihasználásával, vagy éppen a letarlott állabok mesterséges utoni újbólitásával, hasonlólag mint a gyergyó-vidékiek kezeltettek és tönkre is tétettek.

Nem úgy azonban a családi erdőségek egy része, melyeknek birtokosai belátván az erdők nagy horderejű fontosságát, azoknak okszerűbb kezelése iránt közös egyezményre léptek. Ezen egyezmény abban állott, hogy a családi erdőségek gróf Lázár és Biedermannak adattak bérbe 1858. évtől kezdve 1864. év végeig, kiknek azonban az erdők kihasználása bizonyos kikötött korlátok közé volt szorítva.

Ezen bérleti időre tehető, hogy az erdélyi marosmenti erdők nem csak némi rendszerrel kezeltettek, hanem a faáruczikkék jó hirnevének biztos fentartására is nagyobb gond fordítottatott.

Későbbben ezen vállalatot a szászrégeni tutajtársaság vette át, ismét bizonyos és meghatározott kikötések mellett, és a mely vállalatot maiglan is birtokában tart.

A havas vidéki erdők évi faterményei többnyire tutajokban és legnagyobbbrészt hóvizen, vagy pedig nagyobb esőzések okozta vizáradattal a topliczai és a többi hegyi patakokon usztatatnak le a Maros partjára a vállalkozók által, és vagy helyben, vagy még tovább leusztatva a Maroson adatnak át a fakereskedelemnek.

A tutajtablák száma ($\frac{1}{4}$ tutajok), a melyek ezen erdőségekből évenként a Marosra szállittatnak, átlagosan mintegy tizezerre tehető.

Daczára annak, hogy a Maros völgyre hajló erdőségek termékei már évtizedek óta nem csak a legélénkebb forgalomnak örvendenek, hanem a vétkes meggondolatlanság már száz meg százezer holdakra menő erdőséget az önérdék, törpe haszonlesésnek kielégítésére rég tönkre is tett, ép oly édes semmit nemtevésben, magukról mitsem hallattak a kincstár rop-pant erdőségeit kezelő és mai napig is eléggé ismeretes nehézkes gépezetek.

Elvégre, a lustaság mintegy önmagától megunva magát, nagynehezen szer tétetett egy vállalkozó szellemű társaságra, a mely a görgényi patakra hajló kincstári erdőség kihasználását 1860-ik évtől bezárólag 1865-ik évig átvette, és a mely társaság a görgényi szabálytalan patakon évenként mintegy 200—300 jelentéktelen mennyiségű tutajtáblát a Marosra leusztattatott. De végre megjött ama szerencsés óra, a melyben a magyar kormány a kincstári erdők kezelését ismét átvehette, és azon terményeinek értékesítését nem csak lehetővé tette, de azt egyszersmind állandóan is biztosítja. Fényes bizonyítékát adta már ennek a legközelebbi mult is, a midőn óriási tutajok és más egyéb szállítási módok segítségével a görgényi, aranyosi és sebesi patakokon nagy mennyiségű faterményeket Tordán, Radnótfáján, Petrozsény és Szászsebesen nyilvános árverés útján áruba bocsáthatta, és a mely fatermények elértékesítésének legnagyobb része úgy a Maros folyamán, mint az első erdélyi vasuton való elszállítása által többnyire szintugy a magyarországi piacoknak van szánva. Közönyösség lenne ez alkalommal elhallgatnunk a marosvidéki tekintélyesebb fakereskedők azon dicsérendő nyilatkozatait, miket a magyar kormány legujabbi intézkedései felől hallatnak, t. i. a melyeknek folytán az erdélyi kincstári erdőségek jelentőségük méltó színvonalára emeltettek. Különösen dicsérőleg nyilatkoznak a görgényi fatermékek kitünőségéről, a melyek, hogy ha

a kormány intézkedései még oda is kihatni képesek lesznek, hogy áraikban a versenyt is megállják, mindegyik felett a legkeresettebbek, de azért mégis a legértékesebbek lesznek. Ezek lennének Erdélyben a Maros folyam fakereskedelmének főforrásai.

A mennyiben azonban a Marosfolyam fakereskedelmének a Maros jobb partját szegélyező első erdélyi vasut hatalmas ikertársa, nem hagyhatjuk említés nélkül a Kendeffy család erdőségét sem, a melyből egyedül a lippai gőzfűrész iparszükségletére évenként és szerződésileg legkevesebb harmincz ezer darab 2—3 öl hosszú tönkők a petrozsény-piskii szárnyvonalon át az első erdélyi vasuton a radna-lippai állomásig szállítatnak.

Többször volt alkalmunk meggyőződni ezen fenyőtönkők kitünőségéről, a melyek között olyanokra is akadtunk, hogy méltán hangfának beillhetnének. Legyen szabad ez alkalommal még azt is megemlitenünk, hogy a lippai gőzfűrész 36 lóerejű gőzgéppel van ellátva és 4 keretben 88 fűrészpengével és két körfűrészszel működik.

A gőzgép egyedül fűrészporral tüzeltek, és egyáltalában az egész vállalat úgy administratív, mint technikai szempontból dicsérendő szakavatottsággal kezeltetik. Évenként 500.000 köbláb nyers faterményt dolgoztat fel és többrendű, gyönyörű minőségű gyártmányait ismét a vasuton elszállítva, az arad-gyula-orosházi stb. piacokon bocsátja áruba.

Végre a bilugi hegység fenyveseiből a puji vasuti állomás közelében Tedeschi János vállalkozó is a legutóbbi időben évenként szinte mintegy 30 ezer 2—3 öl hosszúságú tönköket hasznosított ki, a melyek hasonlólag az első erdélyi vasuton az aradi s más piacokra elszállítatván, többnyire mint kész gyártmányok az ottani piac tekintélyes faárucikkéit képezik.

A mily nagy jelentőségűek a marosmenti fakereskedelemre nézve Erdélyország fenyvesei, ép oly hatalmas kiegészítő részét

képezik annak a magyarországi marosmenti lomberdőségek is, és valószínűleg nem lesz érdektelen, hogy ha azokat tisztelt olvasóinknak részletesebben is bemutatjuk; még pedig annnyival is inkább nem, mert szerény nézetünk szerint a legközelebbi jövőben ezen erdőségek hivatvák, hogy czélszerű, tapintatos intézkedések alapján nem csak a faszegény, de különben bőtermésű talajjal megáldott magyar alföld vidékét kellő kemény tüzi-, épület- és szerszámfával ellássák, hanem, hogy idővel a vasutaknak ászokfákat is nagyobb mennyiségben szolgáltatassanak.

A döczögős vén gépezetnek elébb-utóbb ugyis össze kell roskadnia, és helyét egy olyannak elfoglalni, a mely a haladás színvonalán megálljon és a kor igényeinek minden irányban kellőleg megfeleljen.

De áttérve a magyarországi marosmenti lomberdőségekre, azoknak a Maros mindkét partján legtekintélyesebb birtokosa a kincstár.

Eme kincstári erdők mintegy hét mértföldnyire vonulnak el a Maros völgyén, Kovaszincztól egész Soborsinig és területi nagyságuk a kerek számmal százezer kat. holdra tehető. Ezek közé mintegy beékelve van az odvos-konopi uradalomhoz tartozó hétezer kat. hold nagyságu és Soborsintól egész Erdélyország határáig kiterjedő, a gróf Nádasdy birtokát képező és mintegy tizenöt ezer kat. hold nagyságu erdőség is. Ezenkívül a magán-erdőbirtokosok közül még megemlítendő a Maros balpartján Kápolnás és Bulcs községek határában fekvő és a Mocsonyi-család birtokához tartozó tizezer, meg a hosszusói határában fekvő gróf Latour-féle ötezer holdnyi erdőtest is, melyek a Maros folyamtól, illetőleg az első erdélyi vasuti vonaltól $\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{2}$ mértföldnyi távolságra fekszenek.

Ezen erdők részint tiszta tölgyesek, részint pedig bükk- és tölgygyel elegyült állabok, a melyekben szórványosan a szil, juhar, kőris és a hárs is előfordul.

Átlag véve azonban a tölgyek határozottan az uralgó fanemek, és pedig :

60⁰/₀ cser,

30⁰/₀ kocsános és kocsántalan tölgy, 10⁰/₀ bükk elegy arányban.

Tapasztalás szerint az évi átlagnövedék kat. holdanként 0,5 szabály öltre tehető, és így az összes évi növedék, tekintve a kincstári erdőket 50.000 szabály öl, a magán-erdőket 18.500 " "

összesen . 68.500 szabály öltre,

vagy pedig bécsi ölekben, ölet 80 tömör lábbal számítva 85.625 öltre megy.

A termelés természetes újbólitás és pedig különös tekintettel a sarjerdőüzem nélkülözhetlen kellékeire többnyire tarvágások útján történik.

A kereskedelemben a bánáti oldalról termelt tűzifák sokkal keresettebbek, mint azok, a melyek a Maros tulpartján termelnek; ellenben pedig a Maros jobbparti erdőségekből kiemelt bognár-, kádár-, és épületfák sokkal kedvezőbb kelendőségnek örvendenek, mint a bánátiak. Ennek valódi s alapos okát eddiglen nem voltunk képesek kifürkészni, és az valószínűleg főleg a faáru szövetében keresendő.

Annyi bizonyos, hogy az ügyes tűzifakereskedők a hasáb-fákat, a bognár s kádárok pedig a dongafákat, keréktalp, küllő oldalfákat, a mint azok a Maros jobb- vagy balparti erdőkben termeltettek, a legnagyobb pontossággal képesek egymástól megkülönböztetni.

Eltekintve a magánbirtokosok erdeit, a kincstári erdők összes évi növedéke ötven ezer szabály öllel teljesen egy évben

sem hasznosítottatik ki. Oka ennek részint a munka, de főleg a vonóerő hiánya, különösen pedig az, hogy eddiglen egyedül az aradi piacra lévén a legfőbb súly fektetve, ezen piac, mióta a petrozsényi kőszén forgalomba hozatott, évenként alig 25 ezer bécsi öl tüzifát vesz igénybe, holott azelőtt évenként átlag 60 ezer bécsi ölet szükségelt.

Tekintetbe véve ezen tényezőket, és a mennyiben a kincstár a vidéki munkaerőre föld, erdei legelők stb. haszonbérletése által közvetlen befolyást gyakorol évenként, és átlag mégis 27 ezer bécsi öl tüzifát à 80 köblábbal számítva termeltet, és az illetékes marosparti, vagy vasuti faraktárra házilag kifuvároztat.

Ezen tüzifakészletnek egy nagy része (14 ezer öl) többnyire a vasuton, de részint tutajokra és hajókra is felrakva, az aradi piacra, a másik nagy része (8000 öl) hasonlólag tutajokra és hajókra felrakva Makó és Szeged vidékére szállítottik; a többi (5000 öl) fenmaradt része a lippa-, radna-, kladova- és kovaszinczi faraktárakban bárczák útján bocsátattik áruba.

Hozzászámítva ezen tüzifamennyiséghez még a magánerdőkben évenként termelt 14 ezer ölet is, a melynek fele az aradi piacra, a másik fele pedig Makó, Szeged vidékére tutajokon és hajókon elszállítottatik, kitünik, hogy a marosmenti magyarországi lomberdőségekből a fakereskedelemnek évenként mégis legkevesebb 41 ezer bécsi öl tüzifa adatik át.

Ezen tüzifatömegén kívül a magyarországi marosmenti lomberdőségekből még legkevesebb 300.000 köbláb kitünő épület-, mű-, szerszámfák és félgyártmányok is lennének évenként tartamosan termelhetők, mely fontos főhaszonvételi ág azonban eddiglen még kellő figyelemre nem méltatván, jelenleg csakis jobb jövőre vár.

Bizton feltehető azonban, hogy az érintett 300.000 köblábnyi kihasználható épület-, mű-, szerszámfa- és félgyártmányokból évenként legalább 100.000 köbláb kivéttetik és a forgalomnak átadatik, a mely fatömeg 1250 bécsi ölnök 80 tömör köblábbal számítva felel meg.

Áttérve a tulajdonképeni fatermelési módra, meg a faterményeknek elszállítási és usztatási műveleteire, mint nemkülönben azoknak a fakereskedelemben való elértékesítésére, azok a következőkben lennének összefoglalandók. Az erdélyországi marosmenti magán- és községi fenyvesek a téli idény alatt, mint már említve volt, többnyire vágási tért nem ismerő rendetlen kiszállalás útján kezeltetnek. Az ily módon kihasználott szálfák a hegyek lejtőiről szánon, vagy pedig kapocs-vas (Loth-Eisen) használata mellett vonómarhák segítségével csúsztatva a mellékvölgyi patakokra szállíttatnak ki.

Itt a tulajdonosok által 10—14 darab 7—10 öl hosszú szálfák léczrámák közé illesztetnek és guzsveszsző, meg faszögek segítségével egymáshoz tákoltatnak.

Ily köteg képez egy tutajtáblát és négy ilyen tutajtábla pedig egy egész tutajt.

Az így készletbe hozott tutajtáblák a mellék patakokon rendszeren a hóvizáradattal usztattatnak le a Maros folyamára és itt első kézből az örmény, vagy a szász nemzetbeli fakereskedőknek szabad alku útján bocsáttatván áruba; azok azután a megvett tutajtáblákat, usztatási költségkímélésből, rendszeren kettőt egymáshoz illesztve, és a mellékpatatok mentén dolgozó fűrészmalomok megvett szelvényáruival vagy pedig másnemű félgyártmányokkal megrakva, önköltségükön ügyes és megbízható tutajosokkal a Maros folyamon egész a faüzlet fő székhelyéig szállíttatják le. Sok tutajbirtokos azonban nem lévén kielégítve a megkínált vétárral, faáruikat hasonlólag az üzérkedőkkel egész a fakereskedés főforgalmi pontjáig usztatatják le.

Megjegyzendő különben, hogy maga a Maros, főleg Topliczától egész Sászrégenig csak a tavaszi hóviz áradattal, vagy pedig bön esőző idővel, tehát ősszel tutajozható, a miből az következik, hogy a tutajtulajdonosoknak főigyekezetük abban áll, miszerint készleteikkel legalább az emporium székhelyéig rendes időben megérkezzenek. A mely tutajok ezen kedvező időt felhasználni elmulasztották, azok rendesen és legalább egy évre ki vannak szorítva a vásártérről, vagy legalább nagy szerencsájüknek tartásák, hogyha oda, mint utóőrök még az évben megérkezhetnek, s áruikat pedig oly áron eladhatják, hogy nagy veszteségük ne legyen; dus nyereményről ily körülmények mellett azonban rendesen szó sem lehet.

Kora tavasszal, már az első hóvizáradatra messze vidékről, egész Szeged tájékáról kelnek utra a fakereskedők és szinte egymást üzve sietnek a vasuton a tutajok főkikötőhelyén, a speculatio légyottján, jelenleg Soborsinban idejekorán megérkezni.

A ki a faüzlet ezer meg ezer nemű fondorlataival meg akar ismerkedni, az jöjjön ide, s rövid idő alatt eleget tapasztalt.

Indóház, távirdai hivatal, kávéház, vendégfogadó tömve mindenütt faüzérkedőkkel, s a „Geschäft“-en kívül a färbliázasztalnál sem foly másról a szó.

Jókori tavasztól egész késő őszig nem hallani itt mást, mint adásvevést, és itt is, mint minden más nagyobbszerű vállalatoknál, a szerencse koczka, furfang, meg az észszerű combinatio játszva főszerepét, aratja a győzelem babérját, és többnyire az szedi le a nyeremény tejfelét, a kinek legtöbb pénze van, a ki az üzlet constellatiojával leginkább képes versenyre szállani; mig ellenben jaj annak a tudatlan jóhiszemű kezdőnek, kinek legalább egy ügyes, a körülményeket teljesen ismerő és megbízható üzér (sensal) oldalán nem áll.

A mint az adásvevések nap nap után megkötöttek, egyen arányban szállítatnak le szelvényárúkat, félgyártmányokkal vagy tűzifával a már megrakott, s rendszeren kettesével egybekötött $\frac{1}{2}$ tutajtáblák a Maroson, vagy pedig üresen, de az utmenetében itt-ott kikötve és a marosparti raktárakból szintugy tűzifával, vagy félgyártmányokkal megterhelhetve, ügyes tutajosok kormányzása és felfogadott szállítók főfelügyelete mellett, rendeltetésük helyére, ott ismét átadva a további kereskedelemnek, miglen azoknak egy másik része a hasardabb vállalkozók által még továbbra is a soborsini fővásártéren tartatnak vissza, ellesve azon legalkalmasabb időt, a midőn részükre a legkedvezőbb nyeresemény kínálkozik.

Természetes, hogy ezen utóbbi nyereséymód valóságos vabanque-játék, a melynek jó eredménye vagy combination alapszik, vagy pedig a véletlenség szüleménye, a mely, ha jól sikerült, nagy nyereséymt hozott a konyhára, ha nem, a módosabb fakereskedőt megtánczoltatja, a szegényebbet pedig tönkre teszi.

A mi a tűzifaszállítást illeti, ez a marosparti faraktárakból többnyire felvontatott hajókon történik le egész Szegedig.

Kezdetben a Maros-folyam fakereskedelmi emporial székhelye Makó volt. A mint azonban az erdélyi szálfák, szelvényárúkat, félgyártmányok idővel mindinkább keresettebbek lettek, ugy a főalkuhely is mindinkább Erdélyország határához közeledett, és pedig azon egyszerű oknál fogva, mert a kereset a kínálatnál élénkebb lévén, szükségtelemné vált, hogy az eladók árúikat a Maroson távolabb vidékre szállítsák.

Beigazolja ezt azon tény is, a mennyiben ezt a 20-, 30-as években egy szelvényárúkkal megrakott tutajtáblának a makói piacon átlag 50 váltó forint volt az ára, holott jelenleg hason tutajtáblának az ára a soborsini piacon 200—225 o. é. forintra tehető.

Igy történt tehát, hogy később az emporium székhelye Arad, sőt csakhamar, még pedig az 50-es években Lippa, Bucles, és végre 1868-ik év óta mai napig a majdnem Erdélyország határszélén fekvő Soborsin lett.

A Maros-folyam medrének és a kikötő partjainak szabályozására eddiglen igen csekély, sőt mondhatni, majdnem semmi gond sem fordított. A 60-as évek óta történtek ugyan némi csekély szabályozások, Topliczától egész Szászrégenig, de ezek alig vehetők számításba, és nehezen hisszük, hogy a magyar birodalomban lenne még egy uszafolyam, melyen a tutajok és tutajosok sorsa annyira boszantva lenne, mint a Maroson — A malom-tulajdonosok zsarolásokat követnek el; a gáttulajdonosok oly erős jászolgákat készítenek, a melyeket a tutajosok elütni nem képesek és megnyitásáért vámot követelnek.

A vízi malmok csekély vizállás alkalmával az uszamederbe tolatnak, és ha utközben a tutajok véletlenül beleütődnek, a tulajdonosoktól hajmeresztő kártérítést követelnek.

Ha a komprévészek már meszsziről megpillantják a tutajokat, a víz színére eresztetik a kompkötelet, vagy azt addig himbáltatják, míg a tutajost és a tutajt terhével együtt leütven, — az elsőt, ha önmagától menekülni nem tud, a vízbe fulni engedik, a tutaj leütött terhét pedig irgalmatlanul kizsákmányolják. Sőt még oly esetek is jöttek már elő, hogy a partra kikötött tutajokat, a midőn a Maros áradni kezdett, gonosz kezek szabadon bocsátották és nem lévén kormányosa, — a zátonyon vagy a parton megakadván, — szép csendesen és a szemtelenség legnagyobb mértékével fényes nappal is kirabolták. Hogy ily cselekmények által az élet és a tulajdonjog biztonsága durván veszélyeztetve van, és hogy az a vandalismus honában sem lenne megengedhető, kétséget nem szenved; míg ellenben igen sajnós, hogy e részben már csak a

fakereskedelem biztonságának megszilárdítása tekintetéből is addig is, míg a vizjogi törvény meg nem alkottatik, nem tétetnek meg a szükséges intézkedések*).

Hitelt érdemlő, tekintélyes fakereskedők nyilatkozatai szerint egy egész tutaj (4 tutajtábla) leosztatása a Maroson, még pedig átlag véve :

Soborsintól Lippáig	12	frt,
„ Aradig	20	„
„ Makóig	28	„
„ Szegedig	36	frtnyi

költséget igényel.

Ez azonban oly átlag, mely igen sokféle factor szeszélyének van kitéve, a mennyiben, ha a fakereskedelem élénkebb, a kiváncsalm minél sürgetőbb és az uszafolyam vizállása kedvezőtlenebb, a tutajozási és hajókázási költség annál tetemesb kiadást igényel; ellenben a kitüntetett átlagos kiadásnál is csekélyebb árra száll le.

Ha tisztelt olvasóink mindazon adatokat, miket gyöngétollunk a Maros-folyam és menti fakereskedelem forgalmáról feljegyezni képes volt, szives figyelembe vették, és ha — de méltán is megengedik, hogy egy szelvény vagy más faáruval szokás szerint megrakott tutajtáblának értékét átlag csak 200 frttal, egy bécsi öl 3 láb mély tűzifának átlag árát a rakpartokon csak 6 frttal, egy köbláb lágy épületfát 30 krral, a kemény épület- és szerszámfának köblábját pedig átlag 12 krjával, és eltekintve még mindazon tömérdek fatömeget, mit számba nem vehettük, elfogadunk, kiderül : hogy a Maros-folyam és marosmenti fakereskedelem úgy pénzügyi, mint nemzetgazdasági szempontból a magyar birodalom egyik igen tekintélyes üzletágát, pénzforrását képezi; noha a marosmenti

*) Az új erdőtvörvénynek az usztatási és tutajozási jogot szabályozó része, ezen akadályok elhárításáról kétségtelenül intézkedni fog. Szerk.

kedvező fekvésű erdőségek terményeinek kiaknázása még csak kezdetlegesnek mondható. Eddig ez erdők csak oly helyeken vétettek igénybe, a hol fejszénél és vonómarhánál egyébre alig volt szükség. Roppant kincs hever még ezen vidék erdőségében parlagon, mely felszabadítását várja; még tömérdek a feltáratlan jövedelmi forrás, melynek okszerű elértékesítése által a marosmenti erdőségek tiszta jövedelmei bizton megketőztethetők lennének.

Éden kertje lehetne ezen vidék erdősége a gondolkozó észnek, és az őszinte akarattal, vasszorgalmu kitartással párosult teremtő erőnek itt volna hivatása, a haza oltáráról elnyerni az érdem babérát, és kiérdemleni a jövő nemzedék örök háláját.

Jaj, de máris érzem, hogy megcsipett a darázs; miért is más avatottabb, függetlenebb állásu szaktársra bízom azon kellékek és már szükségessé vált szabadelvű intézkedések behozatalának részletes taglalását, a melyeknek segítségével a marosmenti erdőségek czélszerű kiaknázása bizton egy jobb jövő felé vezethetne, és azoknak értelmes beruházások általi értékelése a jövő nemzedék örökös háláját is maga után vonhatná!

Frank Pál.

Tanulmány a fordáról.

Dr. Grebbe K. Üzem- és hozamrendezése nyomán közli *Albert Ákos.*

Az üzem- és hozamrendezésről, újabb időben, oly sok jeles német munka jelent meg, miszerint aligha leszek képes közleményemben még olyat fölhozni, mi a mívelt, szakképzett és a korrallal haladó erdész előtt ne lenne ismeretes. Hogy pedig mégis bátor vagyok az erdő- és hozamrendezésről írni, czélom